

Vlaanderen
is zorgzaam en
gezond samenleven

AANPAK (VERMOEDEN) NOROVIRUSUITBRAAK IN EEN WZC

Eerste versie: December 2017

Revisie: Augustus 2023

INHOUD

1	ALGEMEEN	3
2	BEVESTIGING VAN UITBRAAK	3
3	BIJKOMENDE OF AANVULLENDE VOORZORGSMaatregelen	3
3.1	Organisatorische maatregelen	3
3.2	Contactisolatie	4
3.3	Handhygiëne en persoonlijke beschermingsmiddelen	4
3.3.1	Handhygiëne	4
3.3.2	Dragen van (wegwerp)beschermschort met lange mouwen	5
3.3.3	Dragen van mond- en neusmasker (chirurgisch masker)	5
3.4	Hygienisch werken	5
3.5	Reinigen en desinfecteren	5
3.5.1	Tijdens uitbraak	6
3.5.2	Na uitbraak	6
4	GERAADPLEEGDE BRONNEN	7

1 ALGEMEEN

In dit document worden de infectiepreventiemaatregelen besproken die genomen moeten worden bij (een vermoeden van) een uitbraak met norovirus binnen een woonzorgcentrum (WZC). Deze maatregelen zijn bijkomend op de algemene of standaardvoorzorgsmaatregelen.

Begin met deze bijkomende voorzorgsmaatregelen wanneer meerdere personen tegelijkertijd symptomen hebben van diarree en/of braken. Deze bijkomende voorzorgsmaatregelen zijn het meest effectief als er snel gestart wordt (vóór dag 3 van de uitbraak) m.a.w. wacht niet op een laboresultaat om te starten met deze infectiepreventiemaatregelen. Houd deze aanvullende maatregelen aan tot minimaal 72 uur na het stoppen van diarree of braken bij het laatste ziektegeval. CAVE: norovirus kan nog weken in de stoelgang uitgescheiden worden. Een goede toilet- en handhygiëne blijft belangrijk!

2 BEVESTIGING VAN UITBRAAK

Over het algemeen volstaan 5 feces-monsters per cluster. Braaksel kan ook geanalyseerd maar is minder sensitief. De analyses kunnen gebeuren via een labo of via Sciensano (na overleg met Departement Zorg). Norovirus wordt niet in routine bepaald en moet expliciet aangevraagd worden. De stalen worden gekoeld bewaard ($\leq -4^{\circ}\text{C}$) tot transport naar labo of Sciensano.

Bij verdenking op overdracht via besmet voedsel wordt het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) ingeschakeld.

3 BIJKOMENDE OF AANVULLENDE VOORZORGSMAATREGELEN

3.1 ORGANISATORISCHE MAATREGELEN

- > Stel een outbreakmanagementteam samen (CRA, hoofdverpleegkundige betrokken afdeling, directie verpleging,...)
- > Het outbreakmanagementteam bepaalt welke bijkomende maatregelen er moeten genomen worden en volgt deze ook op. Informeer en instrueer personeel (inclusief poetspersoneel en paramedici), bewoners, bezoekende (para)medici zoals huisartsen en kinesisten, bezoekers / vrijwilligers / kappers hierover.
- > Stop tijdelijk de gemeenschappelijke activiteiten.
- > Maak afspraken rond bezoek aan zieke bewoner(s) / uitbraakafdeling. Leg aan de bezoekers de hygiënemaatregelen uit. Gebruik hierbij de adequate [hygiënekaart](#) voor contact- of contact-druppel isolatie (bij braken). Bezoekers mogen ook geen persoonlijke zaken van de zieke bewoner gebruiken zoals handdoek, glas, voedsel,... noch het toilet van de zieke bewoner gebruiken. Zieke bewoner als laatste bezoeken.
- > Maak een overzicht van het aantal zieken, start en einde klachten, welke klachten, de te nemen maatregelen, kamernummer en afdeling... Maak ook een onderscheid tussen bewoners en personeel...
- > Communiceer vanaf de start van een uitbraak met het personeel, de betrokken huisartsen, de bewoners en hun families: inclusief een stand van zaken, de aanpak en de afspraken over bezoek / maatregelen om verdere verspreiding te voorkomen.
- > Voorzie voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals handschoenen, wegwerpschorten met lange mouwen, mond-neusmaskers, handalcohol) op de afdeling en aan de kamerdeur van zieke bewoners.
- > Personeelsleden (inclusief keukenpersoneel) die ziek worden tijdens het werk, verlaten het werk onmiddellijk en blijven thuis tot 48 uur na stop van de klachten. Deze personeelsleden worden nadien bij voorkeur tewerkgesteld op een afdeling met een uitbraak.

[illegible]

- > Verwittig het ziekenhuis als een patiënt met (een vermoeden van) norovirus moet opgenomen worden, zodat men de nodige voorzorgsmaatregelen kan nemen.

3.2 CONTACTISOLATIE

- > Houd zieke bewoners op hun kamer om te voorkomen dat andere bewoners besmet worden.
- > Hang aan de kamerdeur de correcte [hygiënekaart](#) met de te nemen maatregelen.
- > Indien het sanitair / toilet gemeenschappelijk is, zorg dan voor een scheiding voor zieke en niet zieke bewoners; indien er gebruik gemaakt wordt van bedpan / urinaal / wasbekken, houd deze strikt bewonergebonden.
- > Herbruikbare materialen zoals thermometer, draagdoeken,... blijven op de kamer voor individueel gebruik.
- > Indien mogelijk, maak ook een scheiding tussen personeel dat zorgt voor zieke en niet zieke bewoners; wissel geen personeel uit tussen een afdeling met een uitbraak en een afdeling met niet-zieke bewoners.
- > Houd deze bijkomende maatregelen aan tot minimaal 72 uur na het stoppen van diarree of braken bij het laatste ziektegeval. De isolatie van de zieke bewoners wordt (individueel) aangehouden tot klinisch herstel.

3.3 HANDHYGIENE EN PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

3.3.1 Handhygiene

- > Bij contact met een zieke bewoner, draag niet-steriele handschoenen. Gebruik handschoenen op een juiste manier. Pas telkens handschoenenwissel toe bij volgende situaties:
 - tussen de verschillende bewoners;
 - bij eenzelfde bewoner: na contact met elk soort lichaamsvloeistof;
 - bij eenzelfde bewoner: tussen zorgactiviteiten met verschillend risiconiveau (bij overgang van vuil naar proper);
 - na contact met voorwerpen bevuild met lichaamsvloeistoffen zoals bedpannen, linnen...;
 - voor contact met de omgeving van de bewoner.

NA HET VERWIJDEREN VAN DE HANDSCHOENEN, ALTIJD HANDHYGIENE TOEPASSEN!

*Omdat norovirussen zeer besmettelijk zijn wordt er normaal gezien na het uitdoen van de handschoenen aangeraden om eerst de handen te wassen en daarna te ontsmetten. Dit is soms moeilijk haalbaar in WZC. Uit pragmatisch oogpunt en voor het behoud en het verbeteren van de compliance van de gangbare handhygiëne kan ook bij een norovirus uitbraak **bij correct gebruik en uitdoen van handschoenen** vastgehouden worden aan het gebruik van handalcohol.*

- > Handen wassen met zeep of gebruik van handalcohol?
 - Bij een uitbraak van norovirus wordt geadviseerd om handhygiëne door middel van **wassen met water en zeep** toe te passen, aangezien handalcohol minder effectief is tegen norovirus. Bovenstaand advies wijkt af van de, in de meeste zorginstellingen, gangbare praktijk van het gebruik van handalcohol.

- **Handen wassen met zeep** en drogen met wegwerphanddoeken zeker bij volgende situaties:
 - wanneer handen zichtbaar verontreinigd zijn (bijvoorbeeld door het niet op juiste wijze uittrekken van handschoenen);
 - bij scheur of perforatie van de handschoen;
 - na eigen toiletgebruik;
 - bij accidenteel contact met lichaamsvloeistoffen of voorwerpen bevuild met lichaamsvloeistoffen (indien er geen handschoenen werden gedragen).

3.3.2 Dragen van (wegwerp)beschermschort met lange mouwen

- > Doel: voorkomen dat werkkledij gecontamineerd geraakt
- > Draag minimaal een beschermerschort met lange mouwen tijdens de directe zorg en het verschonen van het bed
- > Gebruik per bewoner een andere schort.
- > Indien geen wegwerpschort, vervang deze schort dagelijks of bij zichtbare bevuilding en hang deze op, met de besmette zijde naar binnen.

3.3.3 Dragen van mond- en neusmasker (chirurgisch masker)

- > Is zeker aangewezen in volgende situaties:
 - wanneer gebruikt is in een ruimte minder dan 1 uur geleden;
 - bij het doorspoelen van een toilet (indien dit niet gebeurt met een gesloten deksel);
 - bij het verschonen van een zichtbaar met braaksel/feces bevuild bed.
- > Zorg dat het masker goed aansluit op het gezicht.

3.4 HYGIENISCH WERKEN

- > Werk van proper naar vuil.
- > Scheid propere van vuile materialen.
- > Bewaar proper en vuil textiel niet in dezelfde ruimte.
- > Werp gebruikt incontinentiemateriaal onmiddellijk in een afvalzak en sluit de zak zonder de lucht eruit te persen.
- > Knoop afvalzakken en linnenzakken goed dicht als ze nog niet te vol zijn. Druk geen lucht uit de zakken om te voorkomen dat virusdeeltjes via de uitgedrukte lucht in de omgeving/gezicht worden geblazen.
- > Spoel toilet steeds door met gesloten deksel.
- > Bij gebruik van een bedpan of urinaal, breng deze onmiddellijk afgedekt naar de bedpanspoeler voor reiniging en desinfectie (draag hiervoor handschoenen en beschermerschort); gebruik geen sproeier om bedpan of urinaal te reinigen!
- > Bij het verschonen van linnen: wapper niet met de gebruikte lakens.
- > Zorg dat er in gemeenschappelijke ruimten geen voedsel staat.
- > In geval van onverwachts braken in de nabijheid van voedsel: verwijder het aanwezige voedsel direct en gooi het weg.
- > Wissel dagelijks van werkkledij en telkens bij zichtbare bevuilding.
- > Wassen van kledij van zieke bewoners: maak een onderscheid tussen kledij van zieke en niet-zieke bewoners. Was kledij op zo hoog mogelijke temperatuur, daarna indien mogelijk drogen in droogkast.

3.5 REINIGEN EN DESINFECTEREN

Met reinigen wordt een schoonmaakbeurt met een neutraal schoonmaakmiddel of detergent bedoeld; met desinfectie wordt ontsmetting met een ontsmettingsmiddel (bestemd tegen norovirussen) bedoeld.

3.5.1 Tijdens uitbraak

- > Kamers van zieke bewoners als laatste in de poetsplanning opnemen en dagelijks reinigen + desinfecteren (norocide product of chloor 1000 ppm of samenstelling met peroxide).
- > Werk steeds van proper naar vuil.
- > Denk aan de 'hightouch' punten in de kamer zoals deurklink, lichtschakelaar, oproepbel, oppervlakken zoals tafel, nachtkastje... en het sanitair (inclusief hightouch oppervlakken: spoelknop, handsteun, kraan, oproepbel, deurklink, lichtschakelaar...).
- > Gebruik minimum 1 propere doek en proper (zeep)water per kamer.
- > Gemeenschappelijk gebruik van toiletten wordt afgeraden, indien het niet anders kan dient de frequentie van reinigen en ontsmetten van dit toilet en contactpunten opgedreven te worden tot minimum drie maal daags.
- > Gemeenschappelijk gebruik van douches of baden wordt afgeraden.
- > Was dagelijks de 'besmette' schoonmaakdoeken en -moppen gescheiden en op een zo hoog mogelijke temperatuur, droog ze in de droogkast.

3.5.2 Na uitbraak

Eindschoonmaak in een WZC is niet nodig, enkel wanneer er een wissel is van de bewoners.

72 uur na het stoppen van de klachten bij het laatste ziektegeval kunnen de bijkomende maatregelen worden opgeheven. Stel alle betrokkenen in het WZC op de hoogte dat de uitbraak voorbij is.

Verdere aandachtspunten:

- > Het overgebleven materiaal weggooiden of laten wassen als ze besmet kunnen zijn (niet indien ze in een afgesloten kast of ruimte staan). Denk hierbij aan:
 - linnengoed (handdoeken/lakens);
 - persoonlijke beschermingsmiddelen (handschoenen, schorten...);
 - toiletpapier;
 - ...
- > Reinig en ontsmet het herbruikbare materiaal dat op de kamer van een zieke bewoner heeft gelegen zoals thermometers.
- > Een goede toilet- en handhygiëne blijft van belang omwille van langdurige virusuitscheiding.

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- > Aanbevelingen inzake handhygiëne tijdens de zorgverlening. HGR 8349, januari 2009
- > LCI richtlijn Norovirus; bijlage I Evidence-based literatuuronderzoek
- > LCI richtlijn Norovirus; bijlage III Maatregelen bij (vermoeden van) een uitbraak van norovirus in verpleeghuizen, woonzorgcentra en voorzieningen voor kleinschalig wonen voor ouderen
- > Guideline for the prevention and control of norovirus gastroenteritis outbreaks in healthcare settings. HICPAC, 2011.
- > Guidelines for the management of norovirus outbreaks in acute and community health and social care settings. Health Protection Agency.
- > Richtlijn infectieziektebestrijding Vlaanderen – Calicivirusinfectie – norovirusinfectie. Departement Zorg, 2023. [Richtlijn infectieziektebestrijding Vlaanderen – Calicivirusinfectie – Norovirusinfectie – Winter vomiting disease \(zorg-en-gezondheid.be\)](https://www.vlaanderen.be/document/richtlijn-infectieziektebestrijding-vlaanderen-calicivirusinfectie-norovirusinfectie-winter-vomiting-disease-zorg-en-gezondheid-be)
- > Chadwick PR, Trainor E, Marsden GL, Mills S, Chadwick C, O'Brien SJ, Evans CM, Mullender C, Strazds P, Turner S, Weston V, Toleman MS, de Barros C, Kontkowski G, Bak A. Guidelines for the management of norovirus outbreaks in acute and community health and social care settings. J Hosp Infect. 2023 Jun;136:127-191. doi: 10.1016/j.jhin.2023.01.017. Epub 2023 Feb 15. PMID: 36796728.

Informatiefilm:

<https://www.ggdrotterdamrijnmond.nl/professionals/film-norovirus/>